

زیبای خجالتی در حال انقراض

بر آورد جمعیتی فوک های کاسپین از یک میلیون و ۲۰۰ هزار به ۷۰ هزار رسیده و می تواند برای اکوسیستم خزر خطرناک باشد
مدیر مرکز حفاظت از فوک خزری درباره این حیوان بامزه راه های حمایت از آن می گوید

علیرضا کاردار | روزنامه نگار

پرونده

معمولا تا صحبت حفاظت از محیط زیست می شود، یاد آلودگی هوا، از بین رفتن جنگل ها، نبود آب و حفظ یوز پلنگ ایرانی می افتیم. در حالی که به جز این ها که حال خوشی ندارند، موارد دیگری هم هستند که نیاز مند توجه ما هستند، حتی بیشتر. از آلودگی آب دریا گرفته تا حفاظت از گونه های در حال انقراض کمتر شناخته شده که شاید حتی نامشان را هم نشنیده باشیم. یکی از این جانوران کشورمان که مدتی است خطر انقراض تهدیدش می کند و دانشمندان و دلسوزان محیط زیست با چنگ و دندان در حال مراقبت و حفظ آن هستند، فوک کاسپین یا همان فوک خزری است. این حیوان بانمک که شاید عکس یا فیلمی از آن دیده باشید، گونه ای از فوک هاست که فقط در دریای خزر زندگی می کند. در سال ۲۰۰۸ برآورد جمعیتی فوک ها نشان داد در قرن اخیر تعدادشان از یک میلیون و ۲۰۰ هزار به ۱۰۰ هزار رسیده و طبق آخرین آمار در ۲۰۱۷ مشخص شد فقط ۷۰ هزار فوک خزری باقی مانده است. از آن جا که این فصل، دوران رونق در دریای خزر است تصمیم گرفتیم تا به بهانه شناخت این حیوان زیبا، بامرکز حفاظت فوک خزری که به طور تخصصی از این گونه جانوری محافظت می کند هم آشنا شویم. در این پرونده صحبت های ماباد کتر «امیر شیرازی» مدیر این مرکز درباره فوک خزری، عملکرد مرکز و راه های کمک به محیط زیست را بخوانید.

بیوگرافی تنها پستاندار دریای خزر!

تنها پستاندار دریای خزر فوک خزری یا فوک کاسپین است. در دنیا بیش از ۳۰ گونه فوک وجود دارد که این گونه خزری جزو کوچک ترین آن هاست. طول بدن فوک کاسپین حداکثر به ۱٫۵ متر می رسد و وزنش حدود ۸۵ کیلوگرم است. غذای این حیوان بیشتر ماهی های کپلکا، سوف، گازماهیان و سخت پوستان است. فوک کاسپین با خوردن ماهی هایی که ضعیف ترند و آسان تر به دام می افتند، ماهی های بیمار را از دریا حذف می کند، در نتیجه کمک می کند ماهی ها و سخت پوستان سالم تر زادولد کنند و نسل های بعدی شان قوی تر شوند. با انقراض فوک خزری به تدریج این گونه ها هم از بین خواهند رفت که مشکلاتش گریبانگیر مردم به ویژه ماهی گیران خواهد شد. فوک های خزری با شنش نفس می کشند و می توانند حدود ۲۰ دقیقه نفس شان را زیر آب نگه دارند. مانند همه پستانداران به بیچه های شان شیر می دهند، رنگ توله های شان تا یک ماهگی سفید است و سپس به قهوه ای یا خاکستری تغییر می کند. موهای فوک ها سالانه سه بار می ریزد و زمانی که رنگش کرم می شود معلوم می شود موی کهنه است و به زودی ریزش می کند و موی جدید به رنگ خاکستری می روید. طول عمر فوک های خزری حدود ۳۵ سال است و معمولا به دنبال غذا به بخش های میانی و جنوبی دریای خزر (آب های ایران، ترکمنستان و آذربایجان) مهاجرت می کنند. هر فوک خزری بالغ ماده تا ۵ تا ۲۰ سالگی، سالی یک بار و هر نوبت یک توله به دنیا می آورد. حدود ماهی همن فوک های بالغ به سواحل شمالی خزر (روسیه و قزاقستان) سفر می کنند تا ماده های باردار توله های شان را روی سطوح یخ زده آب به دنیا بیاورند. چون رنگ شان سفید است روی سطوح یخ و برف مخفی می شوند و از گزند شکارچیان در امان می مانند. مادر تا حدود یک ماهگی به آن ها شیر پرچرب می دهد تا رشد نوزادها سریع تر شود و بعد از دوسه ماه آمادگی شنا و شکار داشته باشند.

قرار گرفتن نام فوک خزری در فهرست قرمز از سال ۲۰۰۸

دکتر امیر شیرازی، دام پزشک ۴۰ ساله ای است که حدود ۱۰ سال از عمرش را صرف حفاظت از فوک کاسپین کرده است. او که در ایران تحصیل کرده و دوره تکمیلی آشنایی با پستانداران دریایی را در مرکز تخصصی در هلند گذرانده، از آغاز کارش می گوید: «ما یک مجموعه بیمارستان سگ دریایی در هلند که رئیس آن خانم «لنی هارت» برای همایشی به ایران آمده بود، آشنا شدیم. این آشنایی باعث شد که من و مرحوم «دکتر محمد مصطفی شاهی فردوس» با فوک خزری بیشتر آشنا شویم و اصول حفاظت از این گونه را یاد بگیریم. در سال ۲۰۰۰ تلفات سنگین (حدود ۱۰ هزار) فوک خزری در سواحل پنج کشور حاشیه دریای خزر مشاهده شد. علت آن بیماری ویروسی بود که از سگ سانان و سایر پستانداران دریایی به فوک ها منتقل شده بود. این اتفاق باعث شد که فوک های کاسپین بیشتر در مرکز توجه قرار بگیرند. تحقیقات گسترده ای از سوی دانشمندان کشورهای مختلف مانند روسیه، کشورهای اروپایی و حتی ژاپن انجام و نیروهایی به منطقه فرستاده شد. در نهایت در سال ۲۰۰۸ به دلیل بررسی ها و تخمین ها، نام فوک خزری با کاهش ۹۵ درصدی جمعیت وارد فهرست قرمز و این جانور در خطر انقراض معرفی شد. از آن زمان فعالیت های حفاظتی شکل جدی تری گرفت. در سال ۲۰۱۰ ما (همراه با مرحوم شاهی فردوس) مرکز حفاظت فوک خزری را در استان گلستان و محلی که مشاهدات از حضور فوک بیشتر بود، یعنی در جزیره آشوراده تأسیس کردیم.» در ادامه دکتر شیرازی فعالیت های این مرکز را چنین توضیح می دهد: «از ابتدا سرمایه ای نداشتیم و کمک های دولتی هم وجود نداشت. اصلا قرار نبود از دولت کمک بگیریم تا بتوانیم مستقل بمانیم و اگر اقداماتی از نهادهای دولتی دیدیم بتوانیم با استقلال از آن ها انتقاد کنیم، پیگیر باشیم و دست و بال مان بسته نباشد. فعالیت های مرکز به چند دسته تقسیم می شود؛ کار مستقیم مانند امداد و نجات، درمان و تیمار فوک های آسیب دیده تا زمان رها سازی و فعالیت دیگر بحث آموزش مردمی و سازمان هاست. از ماهی گیران گرفته تا خانواده آن ها به ویژه بچه ها که نسل بعدی هستند که جذب فعالیت در دریای می شوند. فعالیت بعدی هم پژوهش و تحقیقات است که باعث می شود بدانیم به چه سمتی باید برویم.»

عروسک کوشا، نماد جذاب فوک خزری

عامل آشنایی ما با فوک خزری، عروسک های کوچکی بود که در فضای مجازی دیده و خریده بودیم. بعدها متوجه شدیم این عروسک ها به نام «کوشا» از محصولات مرکز حفاظت از فوک خزری است. دکتر شیرازی در این باره بیشتر توضیح می دهد: «بیشتر ماهی گیران از لحاظ مالی قوی نیستند. اگر ما از آن ها می خواستیم که اگر فوکی در تور تان افتاد نجاتش بدهید و نگهش دارید تا گروه امداد ما برسد، باید آن عزیزان زحمت می کشیدند و زو مان می گذاشتند تا نجاتش بدهند. برای همین باید در کمقابلی از وضعیت زندگی شان داشته باشیم. بهترین کار این بود که برایشان ایجاد درآمد کنیم تا این دوستان متوجه بشوند با حفظ این گونه نه تنها جمعیت ماهی ها کم نمی شود که حتی می تواند درآمدزا هم باشد. ما پروژه های مختلفی داشتیم مثل بافت قالیچه یا تصویر فوک در مناطق ترکمن نشین، تولید ساک های پارچه ای با تصویر فوک و کالمان های سنتی مربوط به آن منطقه برای جایگزینی کیسه های پلاستیک و همچنین ساخت عروسک های کوشا. طراحی این عروسک ها توسط هنرمندان داوطلب انجام شد. پروژه در استان مازندران در سال ۹۶ شروع شد که اکنون چند نفر به عنوان مشاغل خانگی در حال تولید آن ها هستند و درآمدی دارند. ۸۰ درصد سود حاصل از این فروش به خانم هایی بر می گردد که تولید می کنند و بقیه هم به مرکز می رسد تا بخشی از هزینه ها را تأمین کند. برای خرید این عروسک های می توان به صفحه اینستاگرام مرکز مراجعه کرد.»

عوامل تهدید کننده فوک خزری

دکتر شیرازی عوامل موثر در انقراض فوک کاسپین را چنین بیان می کند: «مهم ترین این عوامل آلاینده هایی است که داخل دریای خزر حل شده و ماهی ها پایدار می مانند که هم محیط زیست و هم موجودات اکوسیستم را نابود می کنند. این آلاینده ها ناشی از صنایعی مانند پالایش نفت، سموم کشاورزی، پساب کارخانجات و فاضلاب شهری هستند که به صورت مستقیم یا با آب رودخانه وارد دریای می شوند. عامل بعدی شکار است که به ویژه در شمال خزر به صورت قانونی و غیر قانونی به طمع تجارت پوست، به ویژه نوزادان فوک ها انجام می شود. عامل دیگر تغییرات اقلیمی است. فوک کاسپین باید در زمستان به مناطقی برود که سطح آب یخ می زند تا بتواند زادولد کند، ولی با گرم شدن هوا، یخ ها هم از بین می روند و محیط مناسب تولید مثل این موجودات نابود می شود. از طرف دیگر گرمایش زمین باعث می شود ویروس هایی که در مناطق سردسیر مانده بودند، با گرم شدن هوا دوباره به شیوع پیدا کنند و باعث بیماری و تلفات شوند. یکی دیگر از عوامل تهدید کننده فوک خزری تخریب زیستگاه هاست. قلمروی فوک ها به دو قسمت آبی و خشکی تقسیم می شود. فوک ها گاهی برای استراحت، آفتاب گرفتن و تولید مثل باید به خشکی بیایند که متأسفانه هم محیط های آبی و هم خشکی به دلیل فعالیت های انسانی تخریب شده اند. هم اکنون چند نقطه امن کوچک مانند شبه جزیره میانه کاله و بوجاق در استان گیلان برای فوک ها باقی مانده است. در فصل پاییز و موسم مهاجرت آن ها، ماهی گیری بی رویه باعث می شود فوک ها که موجوداتی خجالتی و ترسو هستند، از انسان فاصله بگیرند و قلمروی ساحلی نداشته باشند. در دریایم به دلیل تردد و سرو صدای کشتی ها و قایق ها و آلودگی ها، قلمروی دریایی فوک ها تخریب شده است. عامل دیگر که دلیل اصلی تلفات است نوزهای ماهی گیری است که فوک ها در آن ها گیر می کنند. وقتی برای نجات تقلا می کنند، بیشتر گیر می افتند و زیر آب بر اثر کمبود اکسیژن خفه می شوند. آشنایان بدن و نا آگاهی مردم عامل دیگر است. آگاه سازی و اطلاع رسانی مردم بسیار مهم است تا اکوسیستم دریاچه خزر و محیط اطراف و موجوداتش ر نجات دهد. اگر مردم آگاه شوند، هم از دیگران و هم از مسئولان خواهند خواست که برای نجات محیط زیست تلاش کنند و همه در کنار هم مسئول باشند.»

حفاظت از طبیعت، حفاظت از بشر

دکتر شیرازی اهمیت توجه به محیط زیست را نه فقط برای فوک ها و سایر حیوانات که برای انسان ها هم لازم می داند و می گوید: «چهره زیبای فوک خزری می تواند برای مردم جذاب باشد و برای تبلیغات صنایع استفاده شود. در این شرایط اقتصادی از مردم انتظار زیادی نداریم. مهم ترین کمک مردم در سانه ها می تواند اطلاع رسانی باشد. بزرگترین مشکل ما میزان کم آگاهی است. هر چه این موجود بیشتر به مردم شناسانده شود، مردم آگاهی تر می شوند و آسیب ها و عوامل تهدید کننده اش را می شناسند. انداختن زباله، رها کردن فاضلاب به رودخانه ها و دریاها، برهمندن آسایش سواحل و... روی شرایط زیستی این گونه تأثیر گذار است. این مسئله ملی نه تنها بر فوک کاسپین که روی طبیعت و محیط زیست مان هم تأثیر گذار است. فضای مجازی و گوشی هایی که در دست مردم است هم ابزار اطلاع رسانی هستند تا بتوانیم طبیعتی پایدار و زیبا را در اطراف خود داشته باشیم. هر چه زمان می گذرد مردم بیشتر غرق زندگی و از این مسائل دور می شوند. در حالی که در دنیای امروز دغدغه اصلی حفاظت از محیط زیست و این ودیعه های الهی است. همان طور که در سازمان ملل هم اعلام شد زمان زیادی بر ایمان نمانده و اگر تا ۲۰-۳۰ سال دیگر جلوی فرایند تخریب محیط زیست را نگیریم، دیگر راه برگشتی برای بشر نخواهد بود. حفاظت از طبیعت، حفاظت از نوع بشر و انسان هاست. وقتی تعادل و نظم آن را به هم می ریزیم، خشم طبیعت آن بی نظمی را اصلاح می کند. بنابراین توجه به طبیعت، توجه به نوع بشر است.»

ZENDEGI-SALAM

ضمیمه روزنامه خراسان

دو شنبه ۳۱ مرداد ۱۴۰۱
 ۲۴ محرم ۱۴۴۴ • ۲۲ آگوست ۲۰۲۲

شماره ۲۱۰۱۴

۲۳۳۴

سریع ترین خودروی

رو باز جهان

جدید ترین محصول «بوگاتی» یک خودروی مدرن با سرعت ۴۲۰ کیلومتر بر ساعت است

رونمایی از محصولات جدید توسط غول های خودروسازی جهان، همیشه خبرساز می شود. این بار نوبت بوگاتی شده که از جدید ترین محصول خود به نام «میسترال» پرده برداری کند. «میسترال» که نام آن از تندبادی در جنوب فرانسه گرفته شده، اولین نسخه روبا از شیرون و همین طور اولین رودستر (خودروی دو دری که سقف ندارد) بوگاتی پس از خاتمه تولید «ویرون گرنداسپرت ویتس» در سال ۲۰۱۵ محسوب می شود. در مینی پرونده امروز زندگی سلام، با امکانات و مشخصات این خودروی ۵ میلیون دلاری (تقریبا ۱۵۰ میلیارد تومان) آشنا خواهیم شد.

● رانندگی با سرعت ۴۲۰ کیلومتر بر ساعت

در جلوی «میسترال» همان پیشرانۀ آشنای ۸ لیتری ۴ توربو قرار گرفته که از «شیرون سوپراسپرت» گرفته شده و ۱۶۰۰ اسب بخار قدرت و ۱۶۰۰ نیوتن متر گشتاور تولید می کند. هر چند این خودرو به دلیل حذف سقف نمی تواند به اندازه نسخه های کوپه و کوردشکن خودمثل «شیرون سوپراسپرت» سریع باشد اما بوگاتی آن را به گونه ای طراحی کرده که بتواند سریع ترین خودروی روبا ز جهان شود. با این که این شرکت در سال ۲۰۱۳ با ثبت سرعت ۴۰۹ کیلومتر بر ساعت توسط «ویرون گرنداسپرت ویتس»، رکورد سریع ترین خودروی روبا ز جهان را از آن خود کرده اما حالا و به گفته بوگاتی، امپرها ی «میسترال» به گونه ای طراحی شده اند که تا سرعت ۴۲۰ کیلومتر بر ساعت به راحتی قابل مشاهده و در دسترس باشند.

● داشبورد تا چراغ ها و طراحی ۲ رنگ

هر چند پیشرانۀ و پلتفرم «میسترال» با «شیرون» مشترک است اما این خودرو کاملاً متفاوت از دیگر محصولات بوگاتی بوده و صرفاً الهامات ظریفی از مدل مذکور گرفته است. طرح دورنگ زرد و مشکی در نمونۀ رونمایی شده از «میسترال»، چشم ها را به خودش خیره می کند. ورودی های هوایی که پشت صندلی ها تعبیه شده اند، علاوه بر خنک کردن سر نشینان، هنگام واژگونی هم از آن ها محافظت می کنند. هر چند طراحی جلوی «میسترال» با جلوبنجره نعل اسبی بزرگی بسیار شبیه مدل های دیو و لاوچیو نوا به نظر می رسد اما چراغ های جلوی جذاب با نوارهای LED افقی نمای منحصر به فردی را ایجاد کرده اند. نمای عقبی خودرو اما با خروجی های هوای بزرگ و چراغ های X شکلی که مشابه مدل مخصوص پیست بولاید هستند، جذاب تر به نظر می رسند. بین این چراغ ها هم نوشته BUGATTI به صورت چراغ دار کار شده است. در داخل خودرو، داشبورد و دیگر قطعات تقریباً به طور کامل از شیرون گرفته شده اند که شاید کمی ناامید کننده باشد اما در این جا هم مثل بیرون شاهد طرح دورنگ مشکی و زرد هستیم.

● خودرویی تنها برای ۹۹ نفر

از بوگاتی «میسترال» ۹۹ دستگاه ساخته می شود که هر کدام ۵ میلیون دلار قیمت دارد و اوایل سال ۲۰۲۴ به خریداران تحویل داده خواهد شد.

منابع این بخش از پرونده: پدال، برترین ها، خبرخودرو

